

‘Met een thriller bereik ik veel meer mensen’

*Prof. mr. dr. Geert-Jan Alexander Knoops
beschrijft proces tegen Amerikaanse president*

Barack Obama belooft tijdens zijn verkiezingscampagne dat hij als president zal laten onderzoeken welke rol George W. Bush en zijn regering hebben gespeeld bij de inval in Irak en de martelingen in Guantánamo Bay. “Niemand staat boven de wet”, zegt hij, maar kort na zijn verkiezing verklaart Obama dat een proces op dat moment ‘niet in het belang is van het Amerikaanse volk’. In ‘Advocaat van de president’, de nieuwe juridische thriller van prof. mr. dr. Geert-Jan Alexander Knoops, komt het wel tot een proces én een uitspraak. “De lezer is mijn jury en bepaalt of de afloop terecht en rechtvaardig is.”

“Hoe leg je het Amerikaanse volk uit dat individuele militairen die zich hebben misdragen worden bestraft, terwijl de leiders buiten schot blijven? Donald Rumsfeld heeft als minister van Defensie wel degelijk opdracht gegeven voor martelpraktijken, zegt nu ook de Amerikaanse Senaatscommissie. De president heeft dat laten gebeuren. Een van de basisbeginselen van het internationaal recht is echter dat een politiek leider of militaire commandant, die kennis heeft van dergelijke misdrijven, strafbaar is als hij niet ingrijpt. In de New York Times las ik vorig jaar een sterk pleidooi voor het vervolgen van Bush en Rumsfeld ‘om elke schijn van klassenjustitie te voorkomen’. Politiek is daar echter weinig draagvlak voor. Wel heeft de openbare aanklager in Washington aangiften in behandeling van organisaties die de voormalige leiders willen vervolgen voor de martelingen in Guantánamo Bay”, legt Knoops uit.

“De steeds terugkerende vraag of een regering zomaar kan weggelaten worden met het voeren van een illegale oorlog, heeft me mede geïnspireerd ‘Advocaat van de president’ te schrijven.” Nadat Benjamin

Olivier is gekozen tot de nieuwe president van de Verenigde Staten begint een uniek strafproces tegen oud-president Jeremy Sawyer wegens het lanceren van een onrechtmatige oorlog, de praktijken op Guantánamo Bay en machtsmisbruik. Strafplesier Matthew Baldwin neemt - na de moord op een collega - de verdediging van de president over en stuit op zaken die het daglicht niet kunnen verdragen.

‘De lezer is mijn jury’

Heeft Sawyer het internationale recht aan zijn laars gelapt, of is hij het slachtoffer van een sinister complot? “Het boek is fictie, maar de bouwstenen zijn geënt op de realiteit en ik ben zo dicht mogelijk bij de waarheid gebleven. De rechtszaak heb ik zo reëel mogelijk beschreven. Documenten die in mijn verhaal als bewijsstukken dienen, bestaan echt”, aldus Knoops onlangs, enkele uren voor de officiële presentatie van zijn boek tijdens een diner-symposium in Hotel Palace in Noordwijk.

De ervaren internationale advocaat, die landelijke bekendheid kreeg met het bewerkstelligen van vrijspraak voor de vermeende daders van de Puttense moordzaak, heeft vorig jaar advies uitgebracht aan president Obama over de juridische implicaties van de sluiting van Guantánamo Bay. “Gevangenen tegen wie geen hard bewijs is kun je niet oneindig vasthouden, maar de kans bestaat dat ze na hun vrijlating terugkeren naar terreurorganisaties als Al-Qaida. Dat is een groot dilemma. Ik heb geadviseerd te kijken naar de manier waarop andere landen, zoals Israël, daarmee omgaan. Administratieve detentie, zoals de Israëlische toepassing op de West Bank, is ook geen juridisch perfect systeem, maar wel praktisch uitvoerbaar.” In ‘Advocaat van de president’ staan mensenrechtenorganisaties en de Amerikaanse regering in deze en andere kwesties recht tegenover elkaar, omdat ze andere afwegingen maken en het internationaal recht anders uitleggen. “Volgens de vijf topadvocaten van de president is wat in Guantánamo gebeurt volgens een aantal verdragen geen marteling en mag hij gewoon verdergaan met waterboarding als verhoormethode.

In werkelijkheid heeft Bush zich ook door zijn advocaten laten leiden en nu hij weg is komen de martelmemo's op tafel en staat de wereld in brand. Hoe kan het dat de Amerikaanse regering dit heeft toegelaten? Jeremy Sawyer verschuilt zich achter zijn advocaten: ‘Zij hebben mij verzekerd dat wat ik deed in lijn was met het internationaal recht’. Eigenlijk zie je een onoverbrugbare kloof tussen internationaal recht en het eigen geweten en tussen het juridische en het politieke belang. Dat zijn de dilemma's die ik in het verhaal schets. Raadsman Baldwin probeert voortdurend de andere kant van de medaille te laten zien. De president is de slechterik, maar het is aan de lezer te beoordelen of hij dat aan het einde van het verhaal nog steeds is.”

Intens moeilijk

Behalve dat hij het leuk vindt, is het ‘uitdragen van een sociaal-maatschappelijke boodschap’ voor Knoops de belangrijkste drijfveer om dit soort realistische thrillers - tachtig procent fictie, twintig procent non-fictie - te schrijven. “Mijn huidige kijk op het internationaal recht levert veel munitie op voor mijn boeken, die ik alleen maar kan schrijven omdat ik zelf met mijn voeten in de klei sta. Het is een openbaring zeer ingewikkelde juridische dilemma's in een spannend verhaal, een soort jongensboek, aan de mensen te kunnen voorleggen. Dat vraagt creativiteit en is intens moeilijk. Een wetenschappelijk boek, dat volledig uitgaat van feiten, is gemakkelijker te schrijven, maar komt als verplichte lesstof vrijwel uitsluitend terecht bij

studenten. Een beperkte doelgroep. De juridische thriller is bij uitstek geschikt om een breed publiek te bereiken, dat daardoor hopelijk wordt bevrijd van een aantal maatschappelijke vooroordelen.” Als voorbeeld noemt hij de rechtszaak van Salim Hamdan - de chauffeur van Osama bin Laden, die zonder deugdelijk bewijs op Guantánamo Bay gevangen is gehouden - tegen Rumsfeld.

“Charles Swift, de militaire advocaat bij de Amerikaanse marine die was aangewezen om Hamdan bij te staan, vroeg mij juridisch adviseur te worden van het verdedigingsteam. Het Amerikaanse Hooggerechtshof in Washington D.C. deed eind juni 2006 de historische uitspraak dat de door Bush opgezette speciale militaire tribunaal niet waren toegestaan volgens het militaire recht. Dat was een gigantische juridische overwinning, die mij inspireerde tot het schrijven van de thriller ‘Advocaat van de vijand’, met de zaak van deze chauffeur als Leitmotiv.” De titel heeft Knoops heel bewust gekozen. “Heel veel mensen nemen het je niet in dank af wanneer je iemand bijstaat die in hun ogen een terrorist is en in dit geval, als chauffeur van Bin Laden, het kwaad van het kwaad vertegenwoordigt. Ik wil duidelijk maken dat advocaten van de vijand niet bestaan, maar dat strafpleiters - door vooroordelen weg te nemen en te bevorderen dat processen eerlijk verlopen - een belangrijke rol in de samenleving vervullen. De grens tussen goed en kwaad is nooit zwart-wit, er zijn altijd nuances. In ‘Advocaat van de vijand’ is advocaat Baldwin bijvoorbeeld in staat een enorm machtsmisbruik aan de kaak te stellen. Hamdan is in werkelijkheid vrijgesproken van de zwaarste aanklacht:

samenzwering tegen de Amerikaanse staat. Als simpele Jemenitische taxichauffeur had hij Bin Laden voor 200 dollar door de woestijn gered. Hij wist dat het niet allemaal zuivere koffie was, maar hij had geen enkele betrokkenheid bij het plannen van terreuraanslagen. Het vooroordeel dat de Amerikaanse samenleving tegen hem - zonder bewijs - had, verdween als sneeuw voor de zon.” Knoops denkt intussen alweer aan een volgende thriller, waarbij de kans groot is dat advocaat Baldwin terugkeert. Zijn hij en Baldwin dezelfde persoon? “De boeken zijn niet autobiografisch, maar er zijn wel overeenkomsten tussen onze persoonlijkheden en karaktereigenschappen. Het is volgens mij onmogelijk een boek te schrijven zonder daarin je eigen ideeën en visies te laten doorklinken.”

Prof. mr. dr. Geert-Jan (Alexander) Knoops LL.M. is hoogleraar internationaal strafrecht in Utrecht en als partner verbonden aan Knoops & Partners Advocaten. Landelijk heeft hij bekendheid gekregen als raadsman van marinier Eric O., de zwagers Wilco Viets en Herman du Bois (Puttense moordzaak), Machiel Kuijt en van Ernest Louwes (Deventer moordzaak). Hij behandelde ook zaken voor het Joegoslavië-tribunaal, het Rwanda-tribunaal, en de speciale rechtbank voor Sierra Leone. Knoops heeft de rang van majoor (reserve) bij het Korps Mariniers. Hij heeft tal van wetenschappelijk boeken gepubliceerd. In 2006 verscheen ‘Het tweede schot: het ware verhaal over Eric O.’ (non-fictie). Hij heeft inmiddels twee juridische thrillers geschreven: ‘Advocaat van de vijand’ (2009) en ‘Advocaat van de president’ (2010, 200 pagina's, ISBN 9789022996560, prijs 17,95 euro).

geertjanknoops@speakersacademy.eu

Tekst: Jacques Geluk

Fotografie: Johannes Dalhuijsen